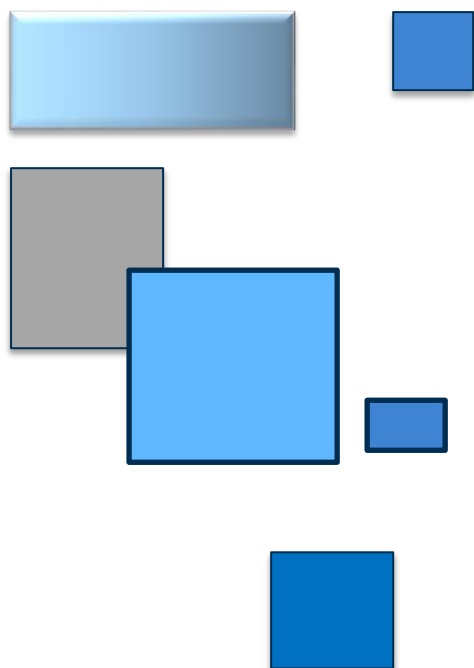

Orzeczenia komisji lekarskich ZUS wydane w 2023 roku

DEPARTAMENT STATYSTYKI I PROGNOZ AKTUARIALNYCH

Warszawa, 2024

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Opracował: Andrzej Kania Wydział Badań Statystycznych

Akceptowała: Hanna Zalewska Dyrektor Departamentu

Statystyki i Prognoz Aktuarialnych

www.zus.pl

www.psz.zus.pl

SPIS TREŚCI

	Str.
1. Wstęp	5
2. Liczba i struktura orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie	7
3. Rozstrzygnięcia komisji lekarskich	13
3.1 Zmiany w ustaleniach lekarza orzecznika	20
4. Charakterystyka osób badanych	24
5. Podsumowanie	44

1. Wstęp

Do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy m.in. orzekanie dla celów ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz innych świadczeń wypłacanych przez Zakład, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Orzeczenia wydają:

- lekarz orzecznik ZUS – w I instancji,
- komisja lekarska ZUS – w II instancji.

Postępowanie orzecznicze podejmowane jest na podstawie wniosku osoby występującej o świadczenie. Do wniosku – oprócz dokumentów uzasadniających prawo do świadczeń i ich wysokość – powinna być dołączona dokumentacja medyczna.

Zarówno lekarz orzecznik, jak i komisja lekarska oceniają niezdolność do pracy, jej stopień, a także dokonują ustaleń dotyczących:

- daty powstania niezdolności do pracy,
- przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy,
- związku przyczynowego niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami,
- niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- celowości przekwalifikowania zawodowego.

Lekarz orzecznik oraz komisja lekarska dokonują oceny niezdolności do pracy w formie orzeczenia. Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz szans na odzyskanie zdolności do pracy lekarz orzecznik i komisja lekarska uwzględniają:

- stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności poprzez leczenie i rehabilitację,
- możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Od orzeczenia lekarza orzecznika osobie zainteresowanej, która nie zgadza się z treścią orzeczenia, przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do komisji lekarskiej ZUS w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej. Komisja lekarska nie rozpatruje sprzeciwu wniesionego po terminie.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w orzeczeniu, w terminie 14 dni od dnia wydania orzeczenia, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych również może zgłosić zarzut wadliwości orzeczenia i przekazać sprawę do rozpatrzenia komisji lekarskiej.

W imieniu Prezesa Zakładu zarzut wadliwości zgłasza główny lekarz orzecznik dokonujący kontroli merytorycznej i formalnej orzeczeń lekarzy orzeczników ZUS.

Zarzut wadliwości ma prawo zgłosić także naczelny lekarz zakładu lub lekarz inspektor dokonujący kontroli orzeczeń w ramach nadzoru nad orzekaniem o niezdolności do pracy.

Począwszy od grudnia 2017 r. rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu kierowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rehabilitację leczniczą oraz udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne (Dz.U. 2017 poz. 2281) została wprowadzona możliwość:

- wniesienia sprzeciwu przez osobę zainteresowaną oraz zgłoszenia przez Prezesa Zakładu zarzutu wadliwości orzeczenia wydanego przez lekarza orzecznika w sprawie potrzeby rehabilitacji leczniczej – **w sprawach, w których prowadzone jest postępowanie z wniosku o rehabilitację leczniczą sporządzonego przez lekarza prowadzącego leczenie,**
- wydania orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej „z urzędu” przez komisję lekarską – **w sprawach, w których prowadzone jest postępowanie z wniosku o ustalenie uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy albo świadczenia rehabilitacyjnego;** w przypadku gdy komisja lekarska rozpatruje sprawę z wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy albo o świadczenie rehabilitacyjne i stwierdzi, że ubezpieczony rokuje odzyskanie zdolności do pracy po przeprowadzeniu rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej (a ustalenia takiego nie dokonał lekarz orzecznik) powinna wydać orzeczenie o potrzebie rehabilitacji leczniczej, wskazując jednocześnie jej profil.

W 2023 r. podobnie jak w roku poprzednim działało 31 komisji lekarskich ZUS mających siedzibę w 16 oddziałach.

Przedmiotem niniejszego opracowania są orzeczenia wydane przez komisje lekarskie zmieniające bądź podtrzymujące orzeczenia lekarzy orzeczników.

2. Liczba i struktura orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie

W 2023 r. lekarze orzecznicy ZUS wydali ogółem 1 177,0 tys. orzeczeń lekarskich. W stosunku do 804,9 tys. orzeczeń przysługiwała możliwość odwołania się od decyzji lekarza orzecznika do komisji lekarskich.

W związku z wniesionymi sprzeciwami oraz zgłoszonymi zarzutami wadliwości od orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników ZUS – komisje lekarskie wydały w 2023 roku 77,3 tys. orzeczeń (średnio 6,4 tys. w miesiącu). Liczba wniesionych sprzeciwów oraz zgłoszonych zarzutów wadliwości ogółem zwiększyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 1,9 tys. orzeczeń, tj. o 2,5%. Zniesienie w połowie roku 2023 stanu zagrożenia związanego z COVID-19 oraz wcześniejsze zniesienie ograniczeń z tym związanych, spowodowało dalszy wzrost liczby orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników ZUS ustalających potrzebę rehabilitacji leczniczej, wzrost orzeczeń w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom i w związku z tym wzrost liczby sprzeciwów od tych orzeczeń.

Począwszy od grudnia 2017 r. komisje lekarskie zaczęły wydawać orzeczenia w związku z potrzebą rehabilitacji leczniczej, do których został wniesiony sprzeciw lub zgłoszony zarzut wadliwości. W 2019 r. komisje lekarskie w tych sprawach wydały 5,4 tys. orzeczeń, w 2020 r. – 3,9 tys., w 2021 r. – 3,3 tys., w 2022 r. – 5,7 tys., a w 2023 r. – 6,7 tys.

Tabl. 1 Orzeczenia wydane przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie ZUS latach 2020-2023

Wyszczególnienie	2020		2021		2022		2023	
	liczba	w odsetkach	Liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
Ogółem*/	1 020 490	100,0	833 327	100,0	857 047	100,0	882 207	100,0
orzeczenia*/ wydane przez lekarzy orzeczników ZUS	935 705	91,7	761 297	91,4	781 589	91,2	804 867	91,2
orzeczenia wydane przez komisje lekarskie	84 785	8,3	72 030	8,6	75 458	8,8	77 340	8,8

**/ bez orzeczeń w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy*

Biorąc pod uwagę rodzaj orzeczenia wydanego przez lekarza orzecznika, najczęściej, podobnie jak w latach poprzednich, odwoływano się od orzeczeń wydanych w sprawie ustalenia związku śmierci z określonymi okolicznościami, orzeczeń w sprawie ustalenia trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków na zajmowanym stanowisku (sędziowie, prokuratorzy) lub orzeczeń w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki – orzeczenia pozostałe. Sprzeciw w tego typu sprawach został zgłoszony w 19,7%. Wysoki odsetek odwołań (13,4%), obserwujemy w sprawach świadczeń podlegających koordynacji, w związku z orzeczeniami powypadkowymi dotyczącymi oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu (13,8%) oraz orzeczeniami pierwszorazowymi i ponownymi o rentę rodzinną i przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną – 13,3% (tabl. 2). Najrzadziej odwoływano się od orzeczeń ponownych dla celów rentowych i orzeczeń pierwszorazowych. Relacja orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie do orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników w tych sprawach wynosiła odpowiednio 7,5% i 8,4%.

Najliczniejszą grupą orzeczeń wydanych w 2023 r. przez komisje lekarskie, jak również przez lekarzy orzeczników, były orzeczenia ponowne dla celów rentowych. W ogólnej liczbie orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie orzeczenia te stanowiły 25,2%.

Orzeczenia wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych stanowiły 19,8%. W dalszej kolejności komisje orzekały w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych i ponownych dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego – 16,0%, od orzeczeń powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu – 10,7%, od orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej wydanych na wniosek lekarza leczącego – 8,7%, w sprawie orzeczeń pierwszorazowych i ponownych o przyznanie renty socjalnej – 7,4%, w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych i ponownych w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom – 7,3%, orzeczeń w sprawach świadczeń podlegających koordynacji – 2,4%, orzeczeń pierwszorazowych i ponownych o rentę rodzinną – 2,1% oraz pozostałych orzeczeń – 0,4%.

Tabl. 2 Orzeczenia wydane przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie ZUS w latach 2022-2023 według ich rodzaju

Rodzaj orzeczenia wydanego przez lekarza orzecznika i komisje lekarskie a - rok poprzedni = 100	orzeczenia wydane przez lekarzy orzeczników	orzeczenia wydane przez komisje lekarskie	udział orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w orzeczeniach wydanych przez lekarza orzecznika
Ogółem*/	2022 781 589	75 458	9,7
	2023 804 867	77 340	9,6
z tego:	a 103,0	102,5	x
orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych	2022 173 547	15 183	8,7
	2023 182 439	15 326	8,4
	a 105,1	100,9	x
orzeczenia ponowne dla celów rentowych	2022 257 964	19 823	7,7
	2023 258 925	19 451	7,5
	a 100,4	98,1	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne o rentę rodzinną oraz o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną	2022 11 482	1 555	13,5
	2023 12 018	1 594	13,3
	a 104,7	102,5	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	2022 49 410	5 084	10,3
	2023 54 891	5 645	10,3
	a 111,1	111,0	x
orzeczenia powypadkowe dotyczące oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu	2022 60 365	8 185	13,6
	2023 60 263	8 299	13,8
	a 99,8	101,4	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawie renty socjalnej	2022 40 654	4 950	12,2
	2023 44 170	5 732	13,0
	a 108,6	115,8	x
orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego	2022 61 631	5 698	9,2
	2023 67 659	6 724	9,9
	a 109,8	118,0	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego	2022 111 921	12 885	11,5
	2023 108 953	12 392	11,4
	a 97,3	96,2	x
orzeczenia w sprawach świadczeń podlegających koordynacji	2022 12 899	1 778	13,8
	2023 13 952	1 863	13,4
	a 108,2	104,8	x
orzeczenia pozostałe**/	2022 1 716	317	18,5
	2023 1 597	314	19,7
	a 93,1	99,1	x

*/ bez orzeczeń w związku z kontrolą prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy

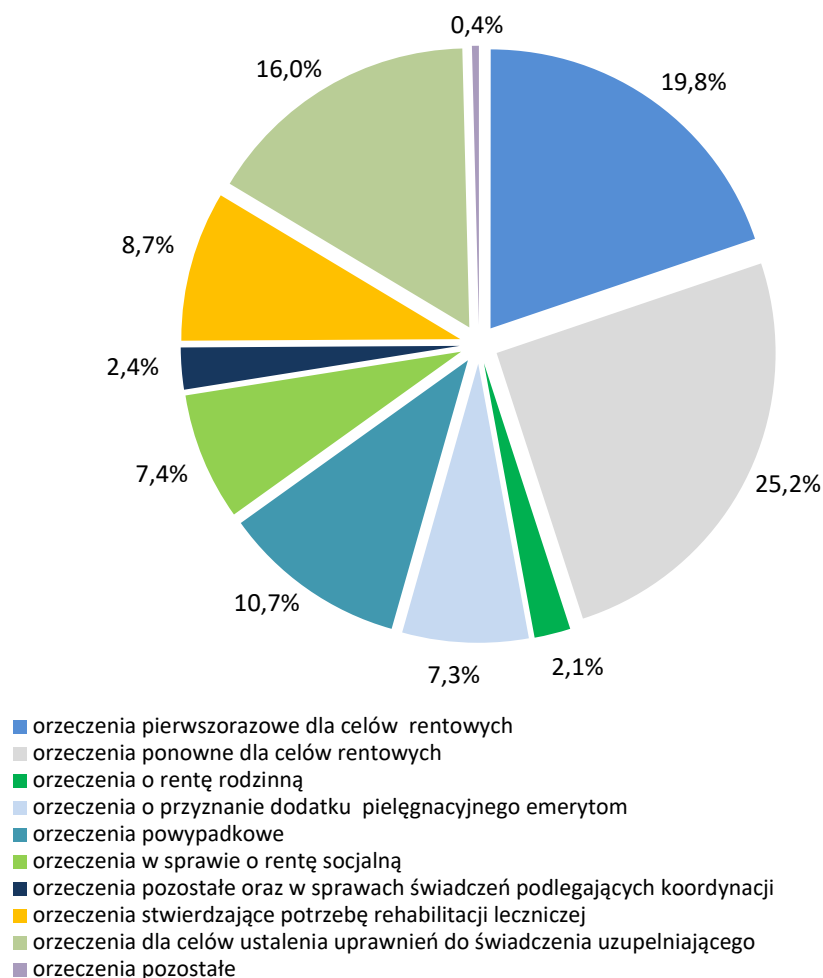
**/ orzeczenia w sprawie ustalenia związku śmierci z określonymi okolicznościami, orzeczenia w sprawie ustalenia trwałej niezdolności pełnienia obowiązków na zajmowanym stanowisku (sędziowie, prokuratorzy) oraz orzeczenia w związku z badaniem dziecka w wieku powyżej 16-go roku życia w celu przyznania matce, ojcu lub opiekunowi wcześniejszej emerytury

Tabl. 3 Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie ZUS w 2023 roku według ich rodzaju

Rodzaj orzeczenia wydanego przez komisje lekarskie	Orzeczenia	
	liczba	w odsetkach
Ogółem	77 340	100,0
z tego dotyczące:		
orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych	15 326	19,8
orzeczeń ponownych dla celów rentowych	19 451	25,2
orzeczeń pierwszorazowych i ponownych o rentę rodzinną oraz o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną	1 594	2,1
orzeczeń pierwszorazowych i ponownych w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	5 645	7,3
orzeczeń powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu	8 299	10,7
orzeczeń pierwszorazowych i ponownych w sprawie renty socjalnej	5 732	7,4
orzeczeń w sprawach świadczeń podlegających koordynacji	1 863	2,4
orzeczenia stwierdzające potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego	6 724	8,7
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego	12 392	16,0
orzeczeń pozostałych*/	314	0,4

**/ m. in. orzeczenia w sprawie ustalenia związku śmierci z określonymi okolicznościami, orzeczenia w sprawie ustalenia trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków na zajmowanym stanowisku (sędziowie, prokuratorzy) oraz orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej*

Rys. 1 Struktura orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w wyniku badań przeprowadzonych w 2023 roku

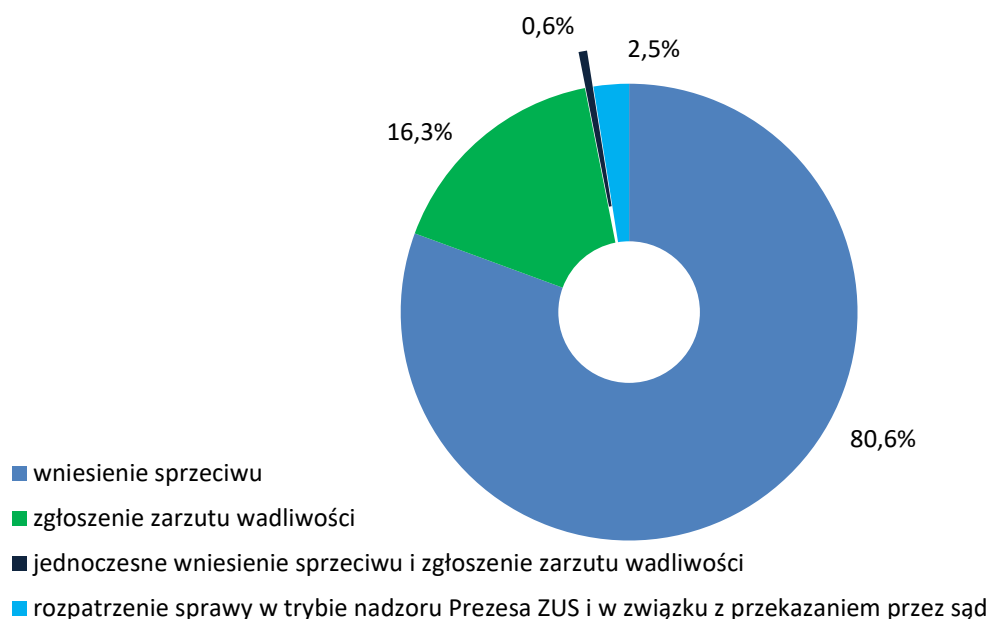

Z ogólnej liczby 77,3 tys. orzeczeń wydanych w 2023 r. przez komisje lekarskie – 62,3 tys., tj. 80,6% orzeczeń wydano w związku z wniesieniem sprzeciwu, 12,6 tys. (16,3%) w związku ze zgłoszeniem przez głównego lekarza orzecznika bądź lekarza inspektora zarzutu wadliwości, natomiast w związku z jednoczesnym wniesieniem sprzeciwu i zgłoszeniem wadliwości rozpatrzono i wydano 0,5 tys. (0,6%) orzeczeń (rys. 2). Ponadto w 2023 r. komisje rozpatrzyły łącznie 2,0 tys., tj. 2,5% spraw skierowanych w trybie zwierzchniego nadzoru Prezesa ZUS lub na podstawie postanowienia sądu. Były to sprawy rozpatrywane przez komisje lekarskie w ramach nadzoru nad wykonywaniem orzekania o niezdolności do pracy przez lekarzy orzeczników w oddziałach Zakładu, sprawowanego przez Prezesa Zakładu za pośrednictwem głównego lekarza orzecznika.

Nadzór ten obejmuje m.in. analizę odwołań wniesionych od decyzji organu rentowego wydanej na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika w celu stwierdzenia, czy w odwołaniu

tym nie wskazano nowych okoliczności dotyczących niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji. Jeśli w odwołaniu wskazano nowe okoliczności, sprawa zostaje skierowana do ponownego rozpatrzenia przez lekarza orzecznika ZUS.

Rys. 2 Struktura orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r. według rodzaju środka odwoławczego

Tabl. 4 Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie ZUS w 2023 roku według rodzaju środka odwoławczego

Wyszczególnienie	Liczba wydanych orzeczeń				
	Ogółem	w związku z wniesionym sprzeciwem	w związku ze zgłoszonym zarzutem wadliwości	w związku z jednoczesnym wniesieniem sprzeciwu i zgłoszeniem zarzutu wadliwości	inne* /
Liczba wydanych orzeczeń z tego:	77 340	62 319	12 568	451	2 002
zmieniających ustalenia lekarza orzecznika	20 607	11 602	8 346	325	334
podtrzymujących ustalenia lekarza orzecznika	55 262	50 717	4 222	126	197
nieustalone rozstrzygnięcie komisji lekarskiej	1 471	-	-	-	1 471

*/ m. in. orzeczenia wydane w trybie zwierzchniego nadzoru nad wykonywaniem orzekania o niezdolności do pracy, wyroki sądowe.

3. Rozstrzygnięcia komisji lekarskich

Komisje lekarskie, rozpatrując wniesiony sprzeciw lub zarzut wadliwości, przy wydawaniu orzeczenia dokonują w większości przypadków rozstrzygnięcia na podstawie dokumentacji dołączonej do wniosku. W przypadku, gdy dokumentacja dołączona do wniosku nie była wystarczająca do wydania orzeczenia, komisja lekarska ma prawo zwrócić się o uzupełnienie dokumentacji, o opinię lekarza konsultanta, o wyniki badań dodatkowych lub o wyniki obserwacji szpitalnej, jak również przeprowadzić bezpośrednio badanie stanu zdrowia osoby, w stosunku do której miało być wydane orzeczenie.

W 2023 r. badania specjalistyczne przeprowadzono dla 4,0 tys. osób, badania w domu chorego dla 0,2 tys. osób, badania przeprowadzone przez psychologa w 0,4 tys. przypadków, a badania dodatkowe dla 0,1 tys. osób.

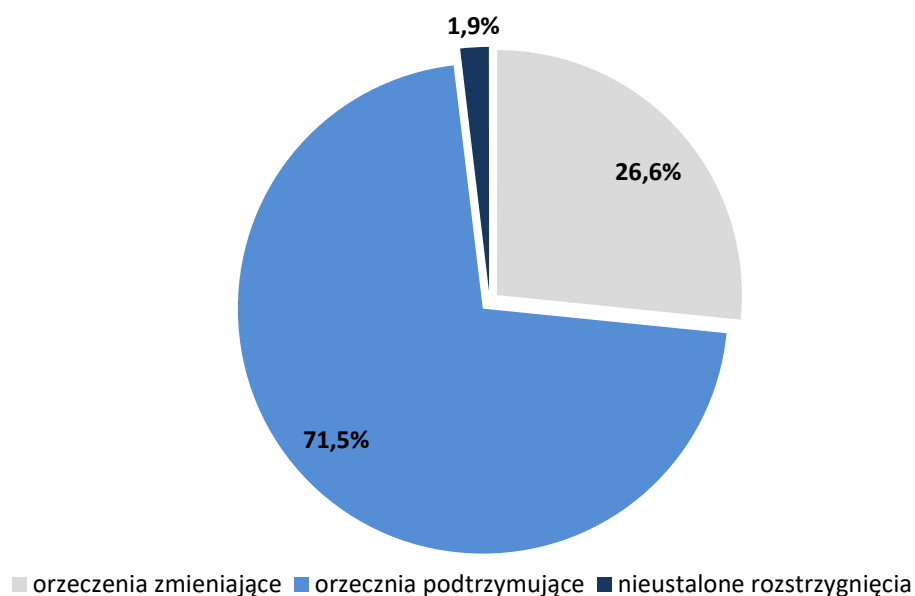
Jeśli po przeprowadzeniu postępowania rozpatrującego wniesiony sprzeciw lub zarzut wadliwości, komisja lekarska zmieniła co najmniej jedno z poniższych ustaleń, tj. stopień niezdolności do pracy, związek niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami powstania tej niezdolności, datę powstania niezdolności do pracy, przewidywany okres trwania niezdolności do pracy, procent uszczerbku na zdrowiu, to orzeczenie to zostało odnotowane jako orzeczenie zmieniające ustalenia lekarza orzecznika.

W 2023 r. komisje lekarskie ZUS wydały 20,6 tys. orzeczeń zmieniających, co stanowiło 26,6% ogółu orzeczeń wydanych przez komisje. A zatem co czwarte orzeczenie komisji lekarskich zmieniło orzeczenie lekarza orzecznika. W 55,3 tys. (71,5%) spraw odwoławczych komisje lekarskie podtrzymały ustalenia lekarza orzecznika, a w pozostałych 1,5 tys. przypadków, tj. 1,9% orzeczeń, zanotowano brak informacji o końcowym rozstrzygnięciu. Analiza rodzajów orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie pozwala zauważyć, że najwyższy odsetek orzeczeń zmieniających ustalenia lekarza orzecznika odnotowano w przypadku orzeczeń powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu – 33,3%, a najniższy w przypadku orzeczeń stwierdzających potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza – 16,1% oraz w przypadku orzeczeń pierwszorazowych w sprawie renty socjalnej – 18,9% (tabl. 5).

Tabl. 5 Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie ZUS w latach 2022-2023 według rodzaju orzeczenia

Rodzaj orzeczenia wydanego przez komisje lekarskie	a – rok poprzedni = 100	ogółem	w tym:			
			orzeczenia podtrzymujące ustalenia lekarza orzecznika		orzeczenia zmieniające ustalenia lekarza orzecznika	
			liczba	liczba	ogółem = 100	liczba
Ogółem	2022	75 458	54 089	71,7	19 995	26,5
	2023	77 340	55 262	71,5	20 607	26,6
	a	102,5	102,2	x	103,1	x
z tego:						
orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych	2022	15 183	10 434	68,7	4 480	29,5
	2023	15 326	10 421	68,0	4 659	30,4
	a	100,9	99,9	x	104,0	x
orzeczenia ponowne dla celów rentowych	2022	19 823	13 568	68,4	5 827	29,4
	2023	19 451	12 984	68,8	6 011	30,9
	a	98,1	95,7	x	103,2	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne o rentę rodzinną oraz o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną	2022	1 555	1 047	67,3	443	28,5
	2023	1 594	1 058	66,4	470	29,5
	a	102,5	101,1	x	106,1	x
orzeczenia powypadkowe dotyczące oceny procentowego uszczerbku na Zdrowiu	2022	8 185	5 255	64,2	2 788	34,1
	2023	8 299	5 367	64,7	2 764	33,3
	a	101,4	102,1	x	99,1	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	2022	5 084	4 023	79,1	1 018	20,0
	2023	5 645	4 462	79,0	1 121	19,9
	a	111,0	110,9	x	110,1	x
orzeczenia pierwszorazowe w sprawie renty socjalnej	2022	2 402	1 891	78,7	459	19,1
	2023	2 954	2 322	78,6	557	18,9
	a	123,0	122,8	x	121,4	x
orzeczenia ponowne w sprawie renty socjalnej	2022	2 548	1 918	75,3	531	20,8
	2023	2 778	2 060	74,2	604	21,7
	a	109,0	107,4	x	113,7	x
orzeczenia w sprawach świadczeń podlegających koordynacji	2022	1 778	1 260	70,9	483	27,2
	2023	1 863	1 280	68,7	554	29,7
	a	104,8	101,6	x	114,7	x
orzeczenia stwierdzające potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza	2022	5 698	4 576	80,3	1 084	19,0
	2023	6 724	5 610	83,4	1 085	16,1
	a	118,0	122,6	x	100,1	x
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego	2022	12 885	9 890	76,8	2 806	21,8
	2023	12 392	9 513	76,8	2 679	21,6
	a	96,2	96,2	x	95,5	x
orzeczenia pozostałe	2022	317	227	71,6	76	24,0
	2023	314	185	58,9	103	32,8
	a	99,1	81,5	x	135,5	x

Rys. 3 Struktura orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w 2023 roku

Rozpatrując liczbę orzeczeń wydanych w 2023 r. przez komisje lekarskie ubezpieczonym według województw odpowiadających miejscu ich zamieszkania, obserwujemy, że najwięcej orzeczeń wydano ubezpieczonym w województwie: wielkopolskim – 11,5 tys., mazowieckim – 8,4 tys., śląskim – 7,5 tys. oraz małopolskim – 6,5 tys., najmniej natomiast w województwach: lubuskim – 1,6 tys. oraz opolskim i podlaskim – po 2,2 tys.. Najczęściej odwoływano się od orzeczeń lekarzy orzeczników (relacja orzeczeń komisji lekarskich do orzeczeń lekarzy orzeczników) w województwach: opolskim – 17,7% oraz warmińsko-mazurskim – 15,0% przypadków, najrzadziej natomiast w województwie kujawsko-pomorskim - 6,1% i śląskim – 6,4%.

Średni odsetek odwołań od orzeczeń lekarzy orzeczników w kraju wynosił 9,6% (tabl. 6 i rys. 4).

Ustalenia lekarza orzecznika najczęściej zmieniano w województwie zachodniopomorskim – w 48,7% oraz lubelskim – w 39,9% przypadków, natomiast orzeczenia podtrzymujące ustalenia lekarza orzecznika najczęściej wydawano w województwie opolskim – 84,8%, podlaskim – 84,5% i świętokrzyskim – 78,6% przypadków. Odsetek orzeczeń podtrzymujących ustalenia lekarza orzecznika wahał się od 51,0% do 84,8% orzeczeń wydanych osobom zamieszkałym na terenie danego województwa (tabl. 7 i rys. 5).

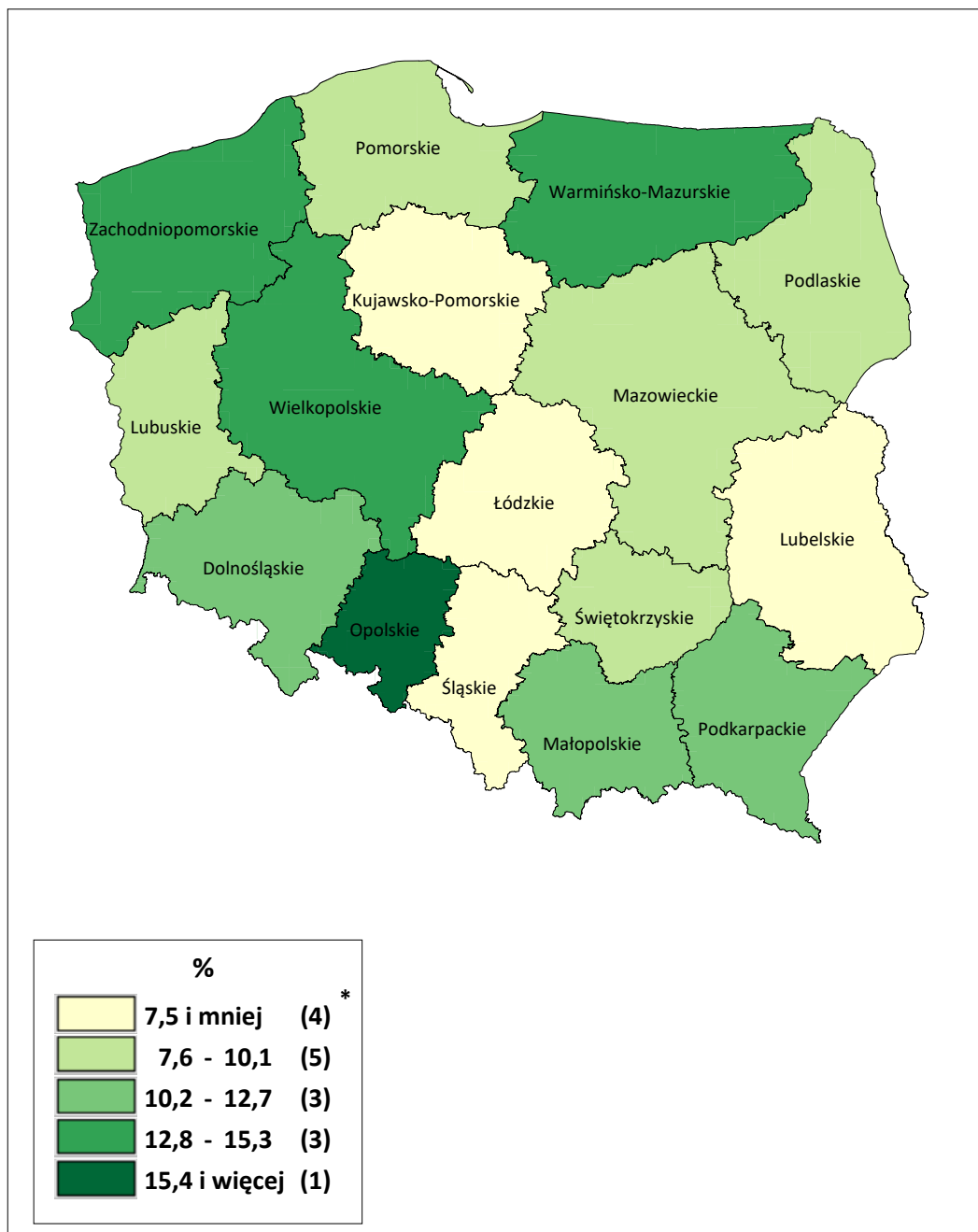
Tabl. 6 Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie ZUS w 2023 roku według województwa, na terenie którego zamieszkuje osoba zgłaszająca sprzeciw

Województwa	Orzeczenia wydane przez lekarzy orzeczników	Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie	Udział orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w orzeczeniach wydanych przez lekarza orzecznika
OGÓŁEM	804 867	77 340	9,6
Dolnośląskie	51 117	5 445	10,7
Kujawsko-pomorskie	57 485	3 492	6,1
Lubelskie	49 211	3 324	6,8
Lubuskie	20 114	1 580	7,9
Łódzkie	50 997	3 742	7,3
Małopolskie	62 684	6 544	10,4
Mazowieckie	94 680	8 388	8,9
Opolskie	12 666	2 236	17,7
Podkarpackie	39 674	4 160	10,5
Podlaskie	21 783	2 155	9,9
Pomorskie	49 837	4 835	9,7
Śląskie	116 440	7 459	6,4
Świętokrzyskie	28 705	2 859	10,0
Warmińsko-mazurskie	27 931	4 177	15,0
Wielkopolskie	82 716	11 477	13,9
Zachodniopomorskie	38 827	5 467	14,1

Tabl. 7 Orzeczenia wydane przez komisje lekarskie ZUS w 2022 roku według województwa, na terenie którego zamieszkuje osoba zgłaszająca sprzeciw

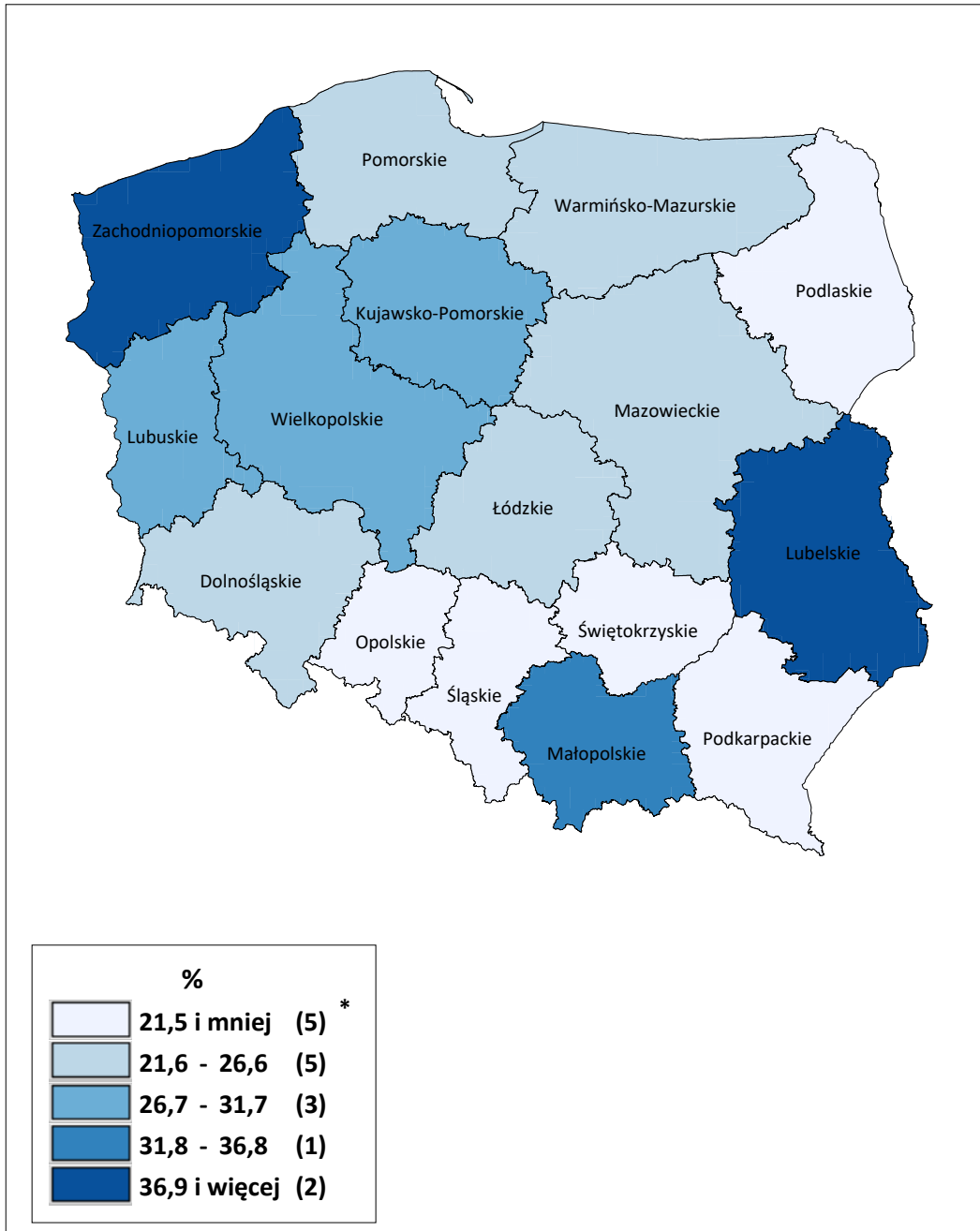
województwa	Ogółem	w tym orzeczenia:			
		podtrzymujące ustalenia lekarza orzecznika		zmieniające ustalenia lekarza orzecznika	
		liczba	ogółem = 100	Liczba	ogółem = 100
OGÓŁEM	77 340	55 262	71,5	20 607	26,6
Dolnośląskie	5 445	3 966	72,8	1 400	25,7
Kujawsko-pomorskie	3 492	2 353	67,4	1 101	31,5
Lubelskie	3 324	1 988	59,8	1 325	39,9
Lubuskie	1 580	1 076	68,1	436	27,6
Łódzkie	3 742	2 737	73,1	962	25,7
Małopolskie	6 544	4 331	66,2	2 084	31,8
Mazowieckie	8 388	6 279	74,9	1 940	23,1
Opolskie	2 236	1 896	84,8	326	14,6
Podkarpackie	4 160	3 253	78,2	783	18,8
Podlaskie	2 155	1 822	84,5	328	15,2
Pomorskie	4 835	3 645	75,4	1 048	21,7
Śląskie	7 459	5 735	76,9	1 491	20,0
Świętokrzyskie	2 859	2 248	78,6	546	19,1
Warmińsko-mazurskie	4 177	3 119	74,7	986	23,6
Wielkopolskie	11 477	8 027	69,9	3 189	27,8
Zachodniopomorskie	5 467	2 787	51,0	2 662	48,7

Rys. 4 Udział orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie
w orzeczeniach lekarzy orzeczników w 2023 r.

* liczba województw

Rys. 5 Udział orzeczeń zmieniających orzeczenia lekarzy orzeczników w orzeczeniach ogółem wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r.

* liczba województw

3.1 Zmiany w ustaleniach lekarza orzecznika

W 2023 r. komisje lekarskie wydały 20,1 tys., tj. 26,6% orzeczeń zmieniających orzeczenia lekarza orzecznika. Rozpatrując odwołania od orzeczeń pierwszorazowych i ponownych rentowych, najczęściej, komisje lekarskie zmieniały ustalony przez lekarza orzecznika stopień niezdolności do pracy. W przypadku orzeczeń pierwszorazowych rentowych odsetek tych zmian wynosił 70,0%, a w przypadku orzeczeń ponownych rentowych – 71,7%.

Poza zmianami dotyczącymi stopnia niezdolności do pracy, komisje lekarskie w związku z orzeczeniami pierwszorazowymi rentowymi w 17,5% przypadków zmieniły datę powstania niezdolności do pracy, w 5,6% przypadków zmieniły związek niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami powstania niezdolności do pracy, a w 6,9% przypadków zmieniły przewidywany okres niezdolności do pracy. W związku z badaniami ponownymi rentowymi odsetek tych orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie wynosił odpowiednio: 7,5%, 6,7% i 6,9%.

Badanie grup ubezpieczonych z orzeczeniem pierwszorazowym i ponownym rentowym, w stosunku do których zmieniono stopień niezdolności do pracy wykazało, że orzeczenia komisji lekarskich były bardziej korzystne dla osób odwołujących się od orzeczeń lekarza orzecznika. W przypadku orzeczeń pierwszorazowych rentowych przed wydaniem orzeczenia komisji lekarskiej 67,5% osób legitymowało się brakiem niezdolności do pracy, 11,7% miało orzeczoną częściową niezdolność do pracy, 6,4% całkowitą niezdolność do pracy, a 1,4% całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji. Po rozpatrzeniu odwołań i ponownym ustaleniu stopnia niezdolności do pracy przez komisje lekarskie – brak niezdolności do pracy występował w 61,2% przypadków (spadek o 6,3 pkt. procentowego), częściowa niezdolność do pracy – w 12,5% (wzrost o 0,8 pkt. procentowego), całkowita niezdolność do pracy – w 6,9% (wzrost o 0,5 pkt. procentowego), a całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji – w 2,3% (wzrost o 0,9 pkt. procentowego). Ponadto po wydaniu orzeczeń przez komisje lekarskie zauważalny jest znaczny wzrost udziału badanych z uprawnieniami do świadczenia rehabilitacyjnego z 9,1% przypadków do 14,3%.

W przypadku orzeczeń ponownych rentowych po ustaleniach komisji lekarskich udział orzeczeń o braku niezdolności do pracy spadł o 5,9 punktu procentowego. Udział orzeczeń o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji oraz o częściowej niezdolności do

pracy wzrósł odpowiednio o 1,8 i 2,1 punktu procentowego, a o całkowitej niezdolności do pracy wzrósł o 1,3 punktu procentowego.

Tabl. 8 Struktura orzeczeń w sprawach rentowych wydanych przez komisje lekarskie w latach 2022-2023 zmieniających ustalenia lekarza orzecznika

Wyszczególnienie		Orzeczenia pierwszorazowe rentowe		Orzeczenia ponowne rentowe	
		orzeczenia wydane przez lekarza orzecznika	orzeczenia wydane przez komisje lekarskie	orzeczenia wydane przez lekarza orzecznika	orzeczenia wydane przez komisje lekarskie
Ogółem	2022	100,0	100,0	100,0	100,0
	2023	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym ustalające:					
całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji	2022	2,9	5,5	4,7	8,7
	2023	1,4	2,3	2,1	3,9
brak niezdolności do samodzielnej egzystencji	2022	1,4	1,3	7,6	6,0
	2023	0,9	1,2	6,9	6,6
całkowitą niezdolność do pracy	2022	13,6	15,2	10,8	13,5
	2023	6,4	6,9	5,4	6,7
brak całkowitej niezdolności do pracy	2022	0,3	0,4	3,1	2,0
	2023	0,2	0,2	3,5	3,1
częściową niezdolność do pracy	2022	22,9	22,7	22,9	29,5
	2023	11,7	12,5	15,3	17,4
celowość przekwalifikowania zawodowego	2022	0,0	0,1	0,2	0,1
	2023	0,0	0,0	0,0	0,0
uprawnienia do świadczenia rehabilitacyjnego	2022	24,8	41,1	19,4	28,0
	2023	9,1	14,3	7,2	10,5
brak niezdolności do pracy	2022	33,0	13,4	30,7	11,4
	2023	67,5	61,2	56,4	50,5

W 2023 r. w sprawach powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu komisje lekarskie wydały orzeczenia dla 8,3 tys. badanych, co stanowiło 10,7% ogółu orzeczeń. W związku z wypadkami przy pracy rozpatrzono 92,0% odwołań, a w związku z chorobami zawodowymi 8,0%. W przypadku 2,8 tys. orzeczeń (tj. 33,3%) komisje lekarskie dokonały zmian ustaleń lekarzy orzeczników. Przeciętny procent uszczerbku na zdrowiu osób badanych przez lekarzy orzeczników wynosił 5,9%, a badanych przez komisje 8,3%. Jego wysokość zależna była od rodzaju okoliczności w jakich zaistniał. I tak, przeciętny procent uszczerbku powstałego w wyniku wypadku przy pracy orzeczonego przez komisje lekarskie wyniósł 7,5% i był wyższy o 2 pkt. procentowe od orzeczonego przez lekarzy orzeczników. W

przypadku chorób zawodowych był wyższy o 1,9 pkt. procentowego od orzeczonego przez lekarzy orzeczników i wynosił 17,1%.

Tabl. 9 Orzeczenia ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wydane przez komisje lekarskie ZUS według okoliczności powstania uszczerbku oraz wybranych rodzajów urazów i chorób zawodowych

Wyszczególnienie	Przeciętny procent uszczerbku ustalony przez:	
	lekarza orzecznika	komisje lekarskie
OGÓŁEM	6,0	8,3
Wypadki przy pracy	5,5	7,5
uszkodzenia kończyny dolnej	5,0	6,5
uszkodzenia śródreżcza i palców	3,4	4,0
uszkodzenia kończyny górnej	6,9	8,1
uszkodzenia kręgosłupa	9,2	12,7
uszkodzenia twarzy	2,8	4,0
uszkodzenia głowy	12,3	22,3
uszkodzenia narządu słuchu	17,2	29,7
uszkodzenia klatki piersiowej i ich następstwa	12,5	18,6
uszkodzenia miednicy	18,8	27,4
uszkodzenia narządu wzroku	15,2	16,9
uszkodzenia brzucha i ich następstwa	13,2	18,0
porażenia lub niedowład	11,4	11,6
Choroby zawodowe	15,5	17,1
przewlekłe choroby narządu głosu	16,1	14,2
schorzenia układu oddechowego	24,5	27,4
pylice krzemowe	19,3	20,8
pylice azbestowe	18,0	18,3
pylice górników kopalń węgla	16,0	18,0
pylice spawaczy	14,9	10,0
schorzenia nerwów, mięśni	9,0	9,8
choroby zakaźne i pasożytnicze	7,1	8,1
uszkodzenia narządu słuchu	23,9	20,7
nowotwory złośliwe	43,1	27,8
zespół wibracyjny	28,6	40,0
choroby skóry	12,3	15,5

Z liczby 5,7 tys. orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r. w sprawie o rentę socjalną w co piątym orzeczeniu komisje lekarskie zmieniły ustalenia lekarza orzecznika. Najczęściej zmiany dotyczyły ustaleń stopnia niezdolności do pracy, stanowiły bowiem 51,2% ogółu orzeczeń zmieniających. W 22,5% przypadków zmiana ustaleń lekarza orzecznika dotyczyła związku niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami, a w 12,3% przypadków komisje zmieniły datę powstania niezdolności do pracy.

W związku z orzeczeniami w sprawie renty socjalnej, zmiany komisji lekarskich były korzystne zarówno w przypadku osób z orzeczeniami pierwszorazowymi, jak również z orzeczeniami ponownymi. Rozpatrując te orzeczenia łącznie, przed wydaniem orzeczeń komisji lekarskich – 68,8% badanych miało orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy, a jej brak – 31,2%. Po rozpatrzeniu odwołań i ponownym ustaleniu stopnia niezdolności do pracy przez komisje lekarskie – całkowitą niezdolność do pracy orzeczono w 88,0% przypadków, a jej brak w 12,0%.

4. Charakterystyka osób badanych

Wśród badanych przez komisje lekarskie w 2023 r., mężczyźni stanowili 50,9% ogółu. Najwyższy odsetek mężczyzn obserwujemy wśród odwołujących się od orzeczeń lekarza orzecznika w sprawach o ustalenie procentowego uszczerbku na zdrowiu – 67,7%, najniższy zaś w grupie występujących w orzeczeniach stwierdzających potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego – 36,6% (tabl. 10).

Średni wiek osób odwołujących się od orzeczeń lekarzy orzeczników w porównaniu z rokiem poprzednim utrzymał się na tym samym poziomie i wynosił 51,6 roku (mężczyźni – 50,7 roku, kobiety - 52,6 roku). Najmłodszy badani (średni wiek – 29 lat), to mężczyźni z orzeczeniem pierwszorazowym wydanym przez lekarza orzecznika, ubiegający się o ustalenie prawa do renty socjalnej. Najstarsi, to mężczyźni wnoszący sprzeciw w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego – średnio w wieku 69 lat.

Najliczniejszą grupą badanych przez komisje lekarskie w sprawach rentowych byli pracownicy, tzn. zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Stanowili oni 56,2% tej grupy osób. W dalszej kolejności byli to pracownicy i osoby nie będące pracownikami ubiegające się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego – 37,5% oraz osoby ubiegające się o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej – 4,4% (tabl. 12).

W większości przypadków przyczynami orzekania o niezdolności do pracy osób odwołujących się do komisji lekarskich od orzeczeń pierwszorazowych ustalających dla celów rentowych stopień niezdolności do pracy były nowotwory, choroby układu szkieletowo-mięśniowego, choroby układu krążenia i zaburzenia psychiczne. Odwołania powyższe stanowiły odpowiednio 18,5%, 17,8%, 16,6% i 15,5% ogółu odwołań. W przypadku mężczyzn główną przyczyną orzekania o niezdolności do pracy były choroby układu krążenia – 20,5% orzeczeń, a wśród kobiet choroby układu szkieletowo-mięśniowego – 22,3% oraz zaburzenia psychiczne – 21,6% (rys. 6).

Wśród odwołujących się od orzeczeń ponownych rentowych głównymi przyczynami orzekania o niezdolności do pracy były choroby układu szkieletowo-mięśniowego – 18,8% orzeczeń, zaburzenia psychiczne – 17,4% oraz choroby układu krążenia – 16,1% (tabl. 16). Średni wiek osób odwołujących się od orzeczeń pierwszorazowych rentowych, którym ustalono stopień niezdolności do pracy wynosił 51,7 roku, a odwołujących się od orzeczeń ponownych – 53,2 roku.

**Tabl. 10 Orzeczenia komisji lekarskich wydane w 2023 r.
według rodzaju orzeczenia i płci osób badanych**

Rodzaj orzeczenia wydanego przez komisje lekarskie	Ogółem			w tym:					
	liczba	w odsetkach	średni wiek	Mężczyźni			Kobiety		
				liczba	w odsetkach	średni wiek	liczba	w odsetkach	średni wiek
Ogółem	77 340	100,0	51,6	39 331	100,0	50,7	37 566	100,0	52,6
z tego:									
orzeczenia pierwszorazowe dla celów rentowych	15 326	19,8	49,5	8 151	20,7	51,4	7 088	18,9	47,3
orzeczenia ponowne dla celów rentowych	19 451	25,2	51,1	11 003	28,0	52,9	8 416	22,4	48,8
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne o rentę rodzinną oraz o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną	1 594	2,1	50,8	632	1,6	44,7	931	2,5	55,0
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne dotyczące procentowego uszczerbku na zdrowiu	8 299	10,7	46,2	5 619	14,3	45,5	2 680	7,1	47,7
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne w sprawach o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego emerytom	5 645	7,3	68,5	2 154	5,5	69,0	3 437	9,2	68,1
orzeczenia pierwszorazowe w sprawie renty socjalnej	2 954	3,8	29,0	1 615	4,1	29,0	1 337	3,6	29,0
orzeczenia ponowne w sprawie renty socjalnej	2 778	3,6	32,9	1 402	3,6	32,5	1 374	3,7	33,4
orzeczenia w sprawach świadczeń podlegających koordynacji	1 863	2,4	52,6	1 193	3,0	53,1	657	1,7	51,7
orzeczenia stwierdzające potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza leczącego	6 724	8,7	54,7	2 462	6,2	56,2	4 262	11,3	53,8
orzeczenia pierwszorazowe i ponowne dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego	12 392	16,0	59,2	5 028	12,8	52,3	7 295	19,4	63,9
orzeczenia pozostałe	314	0,4	53,8	72	0,2	52,0	89	0,2	55,3

Tabl. 11 Wiek i płeć osób, którym orzeczenie wydał lekarz orzecznik i komisje lekarskie

Wyszczególnienie	Orzeczenia wydane przez:					
	lekarzy orzeczników			komisje lekarskie		
	liczba	w odsetkach	średni wiek	liczba	w odsetkach	średni wiek
Ogółem	804 867	100,0	51,2	77 340	100,0	51,6
mężczyźni	423 420	52,6	50,7	39 331	50,8	50,7
kobiety	376 744	46,8	52,1	37 566	48,6	52,6
nieustalona płeć*/	4 703	0,6	x	443	0,6	x

Tabl. 12 Orzeczenia komisji lekarskich w sprawach rentowych wydane w latach 2022-2023 według grup badanych

Wyszczególnienie		Ogółem		w tym:			
				Mężczyźni		Kobiety	
		liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
a – rok poprzedni = 100							
Ogółem	2022	36 561	100,0	19 967	100,0	16 377	100,0
	2023	36 371	100,0	19 786	100,0	16 435	100,0
	a	99,5	x	99,1	x	100,4	x
z tego orzeczenia wydane:							
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy pracownikom	2022	20 841	57,0	12 095	60,6	8 584	52,4
	2023	20 431	56,2	11 665	59,0	8 661	52,7
	a	98,0	x	96,4	x	100,9	x
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy osobom nie będącym pracownikami	2022	608	1,7	432	2,2	172	1,1
	2023	591	1,6	446	2,3	144	0,9
	a	97,2	x	103,2	x	83,7	x
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	2022	13 402	36,7	6 741	33,8	6 640	40,5
	2023	13 627	37,5	6 933	35,0	6 681	40,6
	a	101,7	x	102,8	x	100,6	x
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty rodzinnej	2022	1 555	4,2	571	2,8	954	5,8
	2023	1 594	4,4	632	3,2	931	5,7
	a	102,5	x	110,7	x	97,6	x
ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego	2022	155	0,4	128	0,6	27	0,2
	2023	128	0,3	110	0,5	18	0,1
	a	82,6	x	85,9	x	66,7	x
Orzeczenia pierwszorazowe rentowe	2022	15 183	100,0	7 982	100,0	7 080	100,0
	2023	15 326	100,0	8 151	100,0	7 088	100,0
	a	100,9	x	102,1	x	100,1	x
z tego orzeczenia wydane:							

**Tabl. 12 Orzeczenia komisji lekarskich w sprawach rentowych
wydane w latach 2022-2023 według grup badanych (cd.)**

Wyszczególnienie a – rok poprzedni = 100	Ogółem		w tym:				
	liczba	w odset- kach	Mężczyźni		Kobiety		
			liczba	w odset- kach	liczba	w odset- kach	
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy pracownikom	2022 2023 a	7 784 8 075 103,7	51,3 52,7 x	4 290 4 426 103,2	53,8 54,3 x	3 389 3 573 105,4	47,9 50,4 x
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy osobom nie będącym pracownikami	2022 2023 a	254 262 103,1	1,7 1,7 x	170 193 113,5	2,1 2,4 x	82 68 82,9	1,1 1,0 x
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	2022 2023 a	7 104 6 966 98,1	46,8 45,5 x	3 489 3 516 100,8	43,7 43,1 x	3 601 3 440 95,5	50,9 48,5 x
ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego	2022 2023 a	41 23 56,1	0,2 0,1 x	33 16 48,5	0,4 0,2 x	8 7 87,5	0,1 0,1 x
Orzeczenia ponowne rentowe	2022 2023 a	19 823 19 451 98,1	100,0 100,0 x	11 414 11 003 96,4	100,0 100,0 x	8 343 8 416 100,9	100,0 100,0 x
z tego orzeczenia wydane:							
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy pracownikom	2022 2023 a	13 057 12 356 94,6	65,9 63,5 x	7 805 7 239 92,7	68,4 65,8 x	5 195 5 088 97,9	62,3 60,5 x
ubiegającym się o rentę z tytułu niezdolności do pracy osobom nie będącym pracownikami	2022 2023 a	354 329 92,9	1,8 1,7 x	262 253 96,6	2,3 2,3 x	90 76 84,4	1,1 0,9 x
ubiegającym się o ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego	2022 2023 a	6 298 6 661 105,8	31,8 34,3 x	3 252 3 417 105,1	28,5 31,1 x	3 039 3 241 106,6	36,4 38,5 x
ubiegającym się o rentę inwalidy wojennego, wojskowego	2022 2023 a	114 105 92,1	0,5 0,5 x	95 94 98,9	0,8 0,8 x	19 11 57,9	0,2 0,1 x
Orzeczenia pierwszorazowe i ponowne o rentę rodzinną oraz o przyznanie dodatku pielęgnacyjnego dla osoby pobierającej rentę rodzinną	2022 2023 a	1 555 1 594 102,5	100,0 100,0 x	571 632 110,7	100,0 100,0 x	954 931 97,6	100,0 100,0 x
z tego orzeczenia							

Tabl. 12 Orzeczenia komisji lekarskich w sprawach rentowych wydane w latach 2022-2023 według grup badanych (dok.)

Wyszczególnienie		Ogółem		w tym:			
				Mężczyźni		Kobiety	
		a – rok poprzedni = 100		liczba	w odsetkach	liczba	w odsetkach
pierwszorazowe	2022	1 040	66,9	409	71,6	605	63,4
	2023	1 058	66,4	437	69,1	590	63,4
	a	101,7	x	106,8	x	118,2	x
ponowne	2022	515	33,1	162	28,4	349	36,6
	2023	536	33,6	195	30,9	341	36,6
	a	104,1	x	120,4	x	97,7	x

W związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych, komisje lekarskie najczęściej ustalały niezdolność do pracy na okres od 13 do 24 miesięcy. Orzeczenia z takim okresem ważności stanowiły 30,2%. W przypadku odwołań od orzeczeń ponownych rentowych najczęściej ustalały również na okres od 13 do 24 miesięcy i stanowiły one 24,1%. Orzeczenie bezterminowe stwierdzające trwałą niezdolność do pracy w sprawach pierwszorazowych rentowych uzyskało 12,3% badanych przez komisje, natomiast w sprawach ponownych rentowych 15,1%. W porównaniu z rokiem poprzednim ich udział w przypadku orzeczeń pierwszorazowych wzrósł - o 1 punkt procentowy, a w przypadku orzeczeń ponownych o 1,7 punktu procentowego (tabl. 17, 19). Porównując struktury ustalonych okresów orzeczeń pierwszorazowych i ponownych (bez orzeczeń bezterminowych) na jakie komisje lekarskie ustalały niezdolność do pracy, obserwujemy w przypadku odwołań od orzeczeń ponownych znacznie wyższy udział okresów długich – powyżej 25 miesięcy. Ich udział w przypadku orzeczeń pierwszorazowych wynosił 15,2%, natomiast w przypadku orzeczeń ponownych – 35,9%.

Średni okres ważności orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych wydanych przez komisje lekarskie wynosił 16,2 m-cy, a przypadku orzeczeń ponownych 22,5 m-cy.

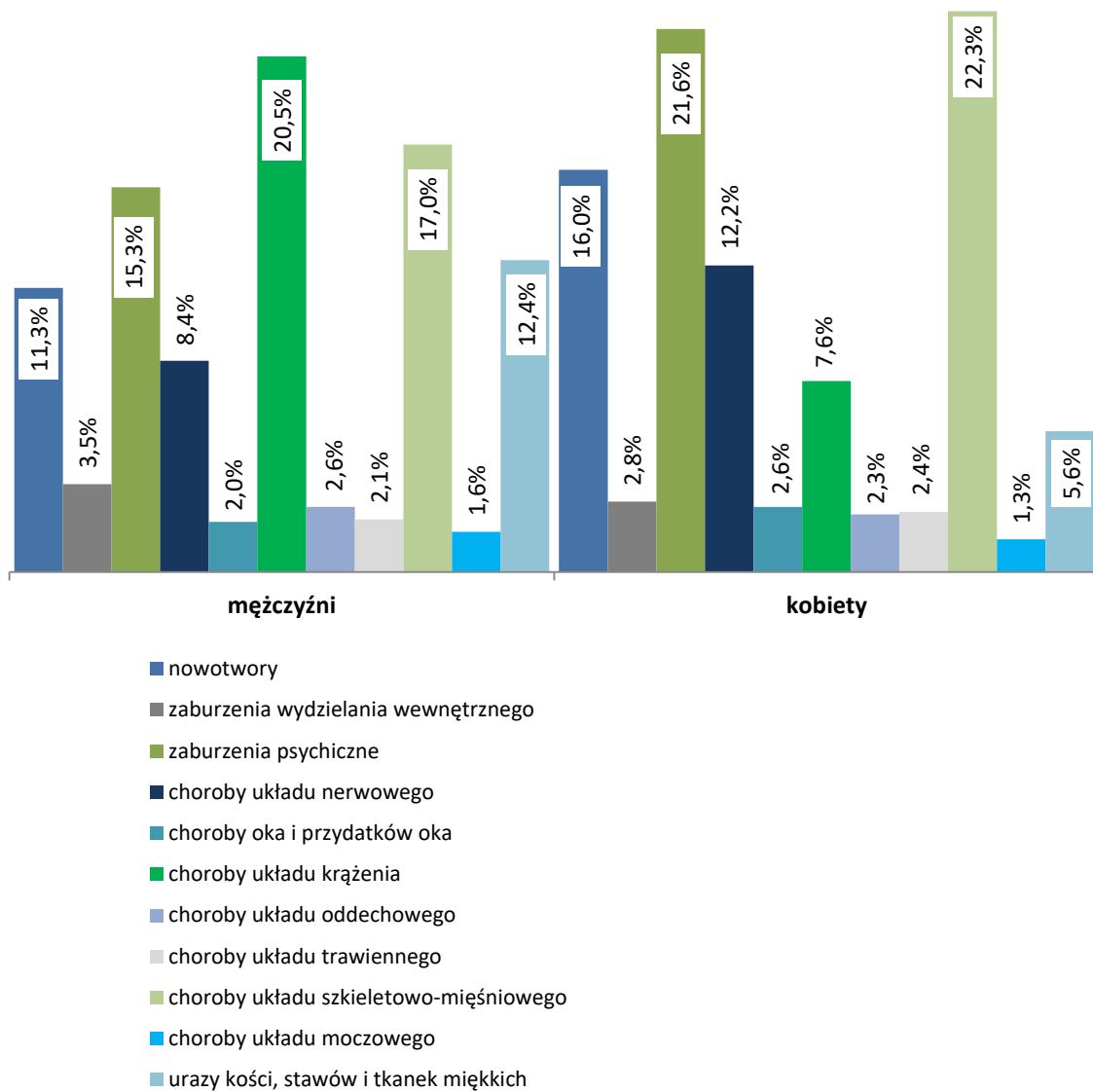
Tabl. 13 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych lekarzy orzeczników według grup chorobowych i wieku badanych

Grupy chorobowe	Orzeczenia komisji lekarskich									Średni wiek
	Ogółem	Wiek osób badanych							65 lat i więcej	
		19 lat i mniej	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64			
OGÓŁEM	2022	100,0	0,1	3,9	10,7	21,1	38,0	24,3	1,9	51,7
	2023	100,0	0,0	3,4	10,6	21,0	39,8	23,6	1,6	51,7
choroby układu krążenia	2022	100,0	0,2	0,5	3,4	14,7	34,6	44,7	1,9	56,5
	2023	100,0	-	0,9	3,9	12,3	39,3	41,2	2,4	56,2
nowotwory	2022	100,0	-	2,4	7,5	21,0	43,9	24,3	0,9	52,7
	2023	100,0	-	1,0	8,6	24,0	43,2	22,2	1,0	52,3
zaburzenia psychiczne	2022	100,0	-	10,1	22,5	28,1	30,1	8,8	0,4	45,2
	2023	100,0	0,2	8,6	21,9	23,9	35,4	9,8	0,2	46,1
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	100,0	-	1,7	7,3	17,1	44,8	27,5	1,6	53,7
	2023	100,0	-	1,9	4,7	17,9	45,2	29,3	1,0	54,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	100,0	-	6,5	14,2	25,4	31,0	21,6	1,3	49,1
	2023	100,0	-	5,9	15,5	26,2	30,6	18,1	3,7	49,2
choroby układu nerwowego	2022	100,0	-	4,6	14,0	24,2	39,0	16,8	1,4	49,8
	2023	100,0	-	4,7	13,7	28,8	39,2	13,6	-	49,2
choroby układu oddechowego	2022	100,0	-	-	1,2	9,4	40,0	35,3	14,1	58,9
	2023	100,0	-	-	2,9	6,9	41,2	39,2	9,8	58,4
choroby oka	2022	100,0	-	4,3	8,6	27,1	40,0	18,6	1,4	50,7
	2023	100,0	-	6,0	10,4	22,4	44,8	16,4	-	50,0
choroby układu trawiennego	2022	100,0	1,2	2,3	15,3	24,7	45,9	10,6	-	48,8
	2023	100,0	-	2,2	14,6	36,0	37,1	10,1	-	48,3
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	100,0	-	3,8	10,1	26,6	39,2	19,0	1,3	50,9
	2023	100,0	-	1,3	10,7	18,7	44,0	24,0	1,3	52,1
choroby układu moczowo-płciowego	2022	100,0	-	7,3	19,5	29,3	31,7	9,8	2,4	47,5
	2023	100,0	-	4,4	13,0	21,7	39,1	19,6	2,2	49,9

Tabl. 14 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych lekarzy orzeczników według grup chorobowych i wieku badanych

Grupy chorobowe	Orzeczenia komisji lekarskich									Średni wiek	
	Ogółem	Wiek osób badanych									
		19 lat i mniej	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64	65 lat i więcej			
OGÓŁEM	2022	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	51,7
	2023	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	51,7
w tym:											
choroby układu krążenia	2022	17,0	50,0	2,4	5,4	11,8	15,5	31,3	17,2	17,2	56,5
	2023	16,6	-	4,5	6,1	9,7	16,4	29,1	24,5	24,5	56,2
nowotwory	2022	18,7	-	11,4	13,2	18,6	21,7	18,7	8,6	8,6	52,7
	2023	18,5	-	5,5	15,1	21,1	20,1	17,4	11,3	11,3	52,3
zaburzenia psychiczne	2022	16,0	-	40,7	33,6	21,2	12,6	5,8	3,4	3,4	45,2
	2023	15,5	100,0	39,1	32,0	17,6	13,8	6,4	1,9	1,9	46,1
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	16,3	-	7,3	11,1	13,2	19,2	18,4	13,8	13,8	53,7
	2023	17,8	-	10,0	7,8	15,1	20,2	22,1	11,3	11,3	54,3
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	7,4	-	12,2	9,9	8,9	6,1	6,6	5,2	5,2	49,1
	2023	8,4	-	14,5	12,2	10,4	6,4	6,4	18,9	18,9	49,2
choroby układu nerwowego	2022	9,1	-	10,6	12,0	10,5	9,4	6,3	6,9	6,9	49,8
	2023	8,6	-	11,8	11,0	11,7	8,4	5,0	-	-	49,2
choroby układu oddechowego	2022	2,7	-	-	0,3	1,2	2,9	3,9	20,7	20,7	58,9
	2023	3,1	-	-	0,9	1,0	3,3	5,2	18,9	18,9	58,4
choroby oka	2022	2,2	-	2,4	1,8	2,9	2,4	1,7	1,7	1,7	50,7
	2023	2,1	-	3,6	2,0	2,2	2,3	1,4	-	-	50,0
choroby układu trawiennego	2022	2,7	50,0	1,6	3,9	3,2	3,3	1,2	-	-	48,8
	2023	2,7	-	1,8	3,8	4,7	2,6	1,2	-	-	48,3
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	2,5	-	2,4	2,4	3,2	2,6	2,0	1,7	1,7	50,9
	2023	2,3	-	0,9	2,3	2,1	2,6	2,4	1,9	1,9	52,1
choroby układu moczowo-płciowego	2022	1,3	-	2,4	2,4	1,8	1,1	0,5	1,7	1,7	47,5
	2023	1,4	-	1,8	1,7	1,5	1,4	1,2	1,9	1,9	49,9

Rys. 6 Struktura orzeczeń pierwszorazowych rentowych wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r., w których ustalono stopień niezdolności do pracy według wybranych grup chorobowych i płci osób badanych

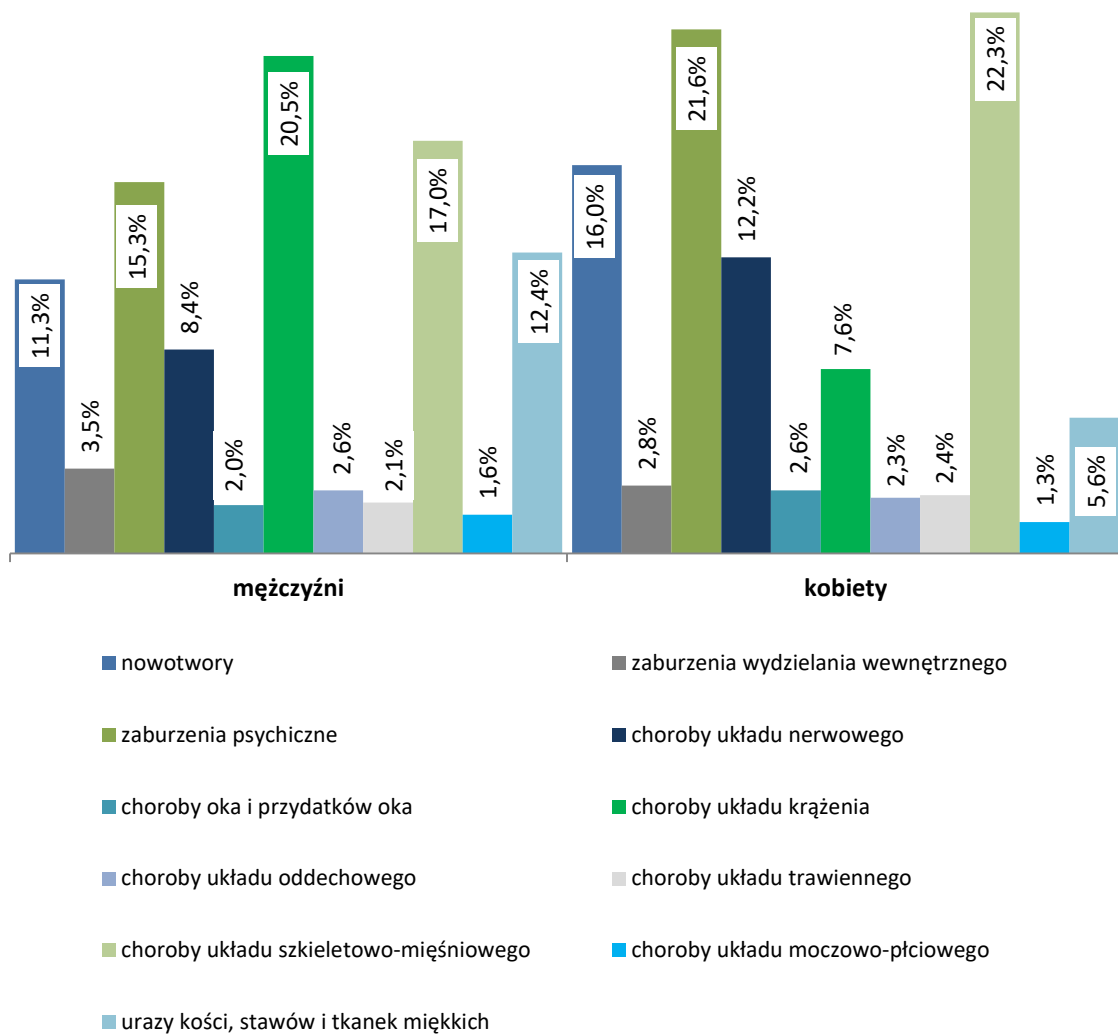
Tabl. 15 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń ponownych rentowych lekarzy orzeczników według grup chorobowych i wieku badanych

Grupy chorobowe	Orzeczenia komisji lekarskich								Średni wiek
	Ogółem	Wiek osób badanych – z tego:							
		20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64	65 lat i więcej		
OGÓŁEM	2022	100,0	1,1	7,5	20,9	42,1	25,8	2,6	53,5
	2023	100,0	1,3	7,1	21,7	43,5	23,3	3,1	53,2
choroby układu krążenia	2022	100,0	0,2	2,6	12,5	39,9	41,7	3,1	57,0
	2023	100,0	0,2	1,8	12,5	44,7	38,5	2,3	56,9
nowotwory	2022	100,0	1,1	5,0	20,5	45,1	26,9	1,4	53,8
	2023	100,0	0,7	5,9	20,2	42,3	28,2	2,7	54,1
zaburzenia psychiczne	2022	100,0	1,8	11,3	28,7	41,1	15,7	1,4	50,7
	2023	100,0	1,8	11,0	27,8	45,4	12,5	1,5	50,5
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	100,0	0,3	4,6	18,7	46,4	27,9	2,1	54,6
	2023	100,0	1,1	5,0	19,4	47,6	24,8	2,1	53,9
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	100,0	3,3	13,5	22,5	36,0	19,7	5,0	51,0
	2023	100,0	2,9	12,1	25,0	34,0	17,7	8,3	51,3
choroby układu nerwowego	2022	100,0	1,7	11,0	24,4	41,9	20,5	0,5	51,4
	2023	100,0	1,5	9,0	30,4	40,8	16,6	1,7	50,9
choroby układu oddechowego	2022	100,0	-	2,8	9,7	42,4	34,7	10,4	58,0
	2023	100,0	-	2,2	10,4	41,5	31,8	14,1	58,0
choroby oka	2022	100,0	1,7	10,0	25,8	43,4	15,8	3,3	51,8
	2023	100,0	-	10,9	28,6	37,8	20,2	2,5	51,7
choroby układu trawiennego	2022	100,0	0,9	13,8	25,7	43,1	16,5	-	50,4
	2023	100,0	0,8	5,8	25,0	54,2	13,4	0,8	51,8
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	100,0	-	4,3	22,4	44,1	27,3	1,9	54,3
	2023	100,0	0,6	8,0	19,3	46,0	25,0	1,1	53,1
choroby układu moczowo-płciowego	2022	100,0	-	13,4	28,1	36,6	20,7	1,2	50,9
	2023	100,0	2,4	9,8	28,0	43,9	11,0	4,9	50,9

Tabl. 16 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń ponownych rentowych lekarzy orzeczników według grup chorobowych i wieku badanych

Grupy chorobowe	Orzeczenia komisji lekarskich								Średni wiek
	Ogółem	Wiek osób badanych							
		20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64	65 lat i więcej		
OGÓŁEM	2022	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	53,5
	2023	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	53,2
w tym:									
choroby układu krążenia	2022	17,4	3,3	6,1	10,4	16,5	28,1	20,1	57,0
	2023	16,1	2,9	4,2	9,3	16,5	26,6	11,8	56,9
nowotwory	2022	12,9	13,1	8,6	12,7	13,8	13,4	6,9	53,8
	2023	12,9	7,1	10,6	12,0	12,5	15,6	11,2	54,1
zaburzenia psychiczne	2022	16,7	26,2	25,2	23,0	16,3	10,1	9,0	50,7
	2023	17,4	24,3	27,0	22,3	18,2	9,4	8,3	50,5
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	18,2	4,9	11,3	16,3	20,1	19,6	14,6	54,6
	2023	18,8	15,7	13,2	16,8	20,6	20,0	12,4	53,9
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	10,6	31,1	19,1	11,4	9,0	8,1	20,1	51,0
	2023	10,0	22,9	17,1	11,6	7,9	7,6	26,6	51,3
choroby układu nerwowego	2022	8,5	13,1	12,5	9,9	8,4	6,7	1,4	51,4
	2023	9,7	11,4	12,2	13,5	9,1	6,9	5,3	50,9
choroby układu oddechowego	2022	2,6	-	1,0	1,2	2,7	3,5	10,4	58,0
	2023	2,5	-	0,8	1,2	2,4	3,4	11,2	58,0
choroby oka	2022	2,2	3,3	2,9	2,7	2,3	1,3	2,8	51,8
	2023	2,2	-	3,4	2,9	1,9	1,9	1,8	51,7
choroby układu trawiennego	2022	2,0	1,6	3,7	2,5	2,0	1,3	-	50,4
	2023	2,2	1,4	1,8	2,6	2,8	1,3	0,6	51,8
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	2,9	-	1,7	3,2	3,1	3,1	2,1	54,3
	2023	3,3	1,4	3,6	2,9	3,4	3,5	1,2	53,1
choroby układu moczowo-płciowego	2022	1,5	-	2,7	2,0	1,3	1,2	0,7	50,9
	2023	1,5	2,9	2,1	2,0	1,5	0,7	2,4	50,9

Rys. 7 Struktura orzeczeń ponownych rentowych wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r., w których ustalono stopień niezdolności do pracy według wybranych grup chorobowych

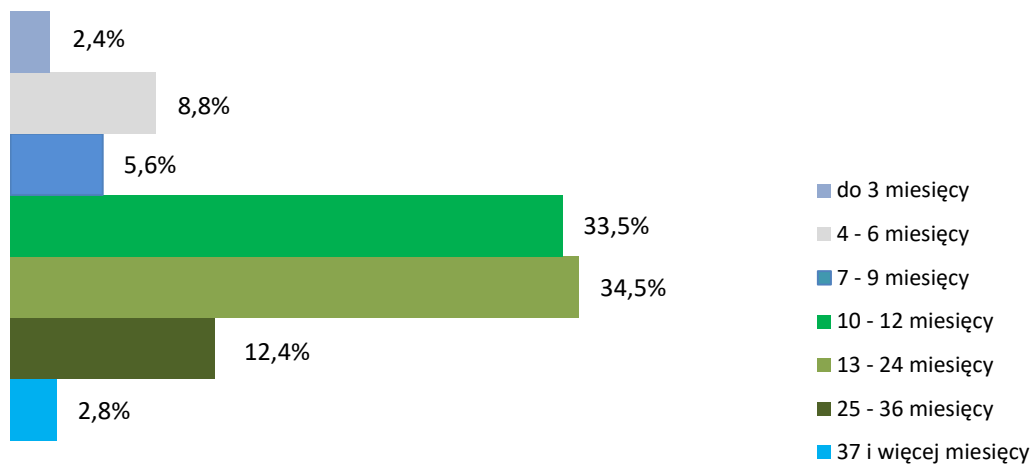
Tabl. 17 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych lekarzy orzeczników według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe		Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							bezterminowo	średni okres ważności
			do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej		
OGÓŁEM	2022	100,0	1,6	8,2	5,1	30,7	29,5	11,4	2,2	11,3	16,2
	2023	100,0	2,1	7,7	5,0	29,4	30,2	10,8	2,5	12,3	16,2
choroby układu krążenia	2022	100,0	0,7	5,0	6,5	29,7	31,4	10,9	1,8	14,0	16,3
	2023	100,0	1,7	7,7	4,4	28,4	31,6	7,9	2,2	16,1	15,6
nowotwory	2022	100,0	0,3	3,2	2,8	30,8	36,6	14,7	1,1	10,5	17,9
	2023	100,0	1,3	2,8	2,7	25,4	40,8	14,4	2,1	10,5	18,3
zaburzenia psychiczne	2022	100,0	1,4	7,6	3,7	34,2	28,3	12,3	3,7	8,8	17,0
	2023	100,0	1,8	6,1	4,3	34,2	27,6	13,3	3,7	9,0	17,3
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	100,0	2,7	15,3	7,4	32,3	23,7	9,2	0,8	8,6	13,5
	2023	100,0	3,3	13,1	7,7	30,5	26,1	8,9	0,5	9,9	13,6
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	100,0	5,0	18,1	8,8	31,5	20,2	7,6	-	8,8	12,4
	2023	100,0	4,5	19,7	9,3	27,1	21,6	9,3	2,6	5,9	13,4
choroby układu nerwowego	2022	100,0	1,7	7,3	5,2	26,4	29,5	13,5	4,9	11,5	17,7
	2023	100,0	1,1	3,6	2,5	32,6	31,2	10,8	4,6	13,6	17,9
choroby układu oddechowego	2022	100,0	-	4,7	-	30,2	25,6	8,1	3,5	27,9	16,9
	2023	100,0	-	5,9	3,9	19,6	27,4	11,8	-	31,4	16,6
choroby oka	2022	100,0	-	11,3	2,8	26,8	22,5	16,9	5,6	14,1	18,1
	2023	100,0	-	3,0	6,0	22,4	19,4	8,9	7,5	32,8	21,0
choroby układu trawiennego	2022	100,0	-	8,0	4,6	35,6	37,9	3,5	-	10,4	13,7
	2023	100,0	1,0	7,3	5,2	31,3	32,3	11,4	2,1	9,4	16,2
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	100,0	2,5	1,2	4,9	39,5	32,1	8,7	3,7	7,4	15,9
	2023	100,0	5,4	5,4	6,8	37,8	24,3	6,8	2,7	10,8	14,5
choroby układu moczowo-płciowego	2022	100,0	2,4	4,8	2,4	23,8	35,7	21,4	7,1	2,4	20,0
	2023	100,0	2,1	-	-	25,5	44,7	19,2	-	8,5	19,3

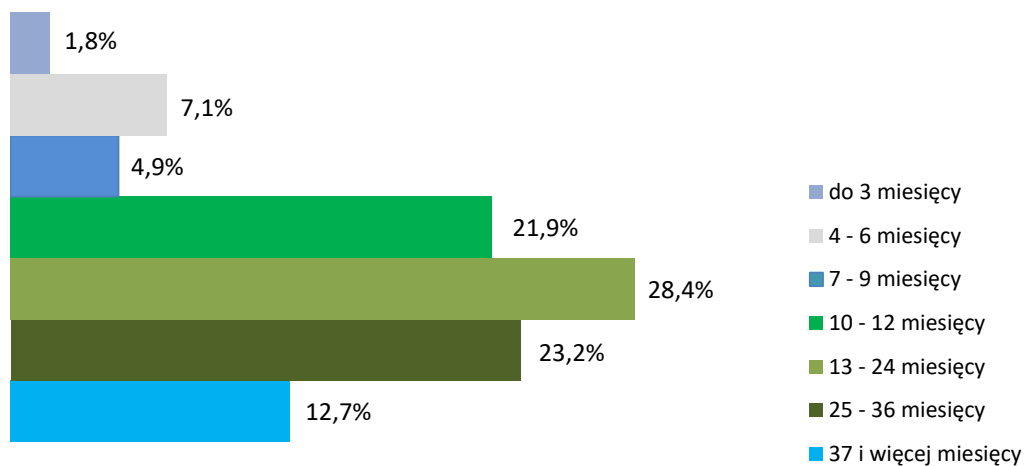
Tabl. 18 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych rentowych lekarzy orzeczników według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe		Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							bezterminowo	średni okres ważności	
			do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej			
OGÓŁEM	2022	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	16,2
	2023	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	16,2
w tym:												
choroby układu krążenia	2022	16,9	8,0	10,3	21,2	16,4	18,0	16,2	13,9	20,9	16,3	
	2023	16,5	12,9	16,5	14,7	15,9	17,2	12,0	14,8	21,4	15,6	
nowotwory	2022	19,3	4,0	7,6	10,3	19,4	24,0	24,9	9,7	17,9	17,9	
	2023	19,1	11,4	7,1	10,4	16,6	25,8	25,5	16,0	16,3	18,3	
zaburzenia psychiczne	2022	16,0	14,0	14,9	11,5	17,8	15,3	17,3	26,4	12,4	17,0	
	2023	15,5	12,9	12,2	13,5	18,1	14,2	19,0	23,5	11,3	17,3	
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	15,9	28,0	29,8	23,0	16,8	12,8	12,9	5,6	12,1	13,5	
	2023	17,4	27,1	29,5	27,0	18,1	15,1	14,3	3,7	14,0	13,6	
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	7,4	24,0	16,4	12,7	7,6	5,1	4,9	-	5,8	12,4	
	2023	8,2	17,1	20,9	15,3	7,6	5,8	7,0	8,6	3,9	13,4	
choroby układu nerwowego	2022	9,0	10,0	8,0	9,1	7,7	9,0	10,7	19,4	9,1	17,7	
	2023	8,5	4,3	3,9	4,3	9,4	8,7	8,4	16,0	9,4	17,9	
choroby układu oddechowego	2022	2,7	-	1,5	-	2,6	2,3	1,9	4,2	6,6	16,9	
	2023	3,1	-	2,4	2,5	2,1	2,8	3,4	-	7,9	16,6	
choroby oka	2022	2,2	-	3,1	1,2	1,9	1,7	3,3	5,6	2,8	18,1	
	2023	2,0	-	0,8	2,5	1,6	1,3	1,7	6,2	5,4	21,0	
choroby układu trawiennego	2022	2,7	-	2,7	2,4	3,2	3,5	0,8	-	2,5	13,7	
	2023	2,9	1,4	2,8	3,1	3,1	3,1	3,1	2,5	2,2	16,2	
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	2,5	4,0	0,4	2,4	3,3	2,7	1,9	4,2	1,7	15,9	
	2023	2,2	5,7	1,6	3,1	2,9	1,8	1,4	2,5	2,0	14,5	
choroby układu moczowo-płciowego	2022	1,3	2,0	0,8	0,6	1,0	1,6	2,5	4,2	0,3	20,0	
	2023	1,4	1,4	-	-	1,2	2,1	2,5	-	1,0	19,3	

Rys. 8 Struktura orzeczeń pierwszorazowych rentowych wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r., w których ustalono stopień niezdolności do pracy na czas określony według przewidywanego okresu trwania niezdolności

Rys. 9 Struktura orzeczeń ponownych rentowych wydanych przez komisje lekarskie w 2023 r., w których ustalono stopień niezdolności do pracy na czas określony według przewidywanego okresu trwania niezdolności

Tabl. 19 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń ponownych rentowych lekarzy orzeczników według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe		Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							beztymonowo	średni okres ważności
			do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej		
OGÓŁEM	2022	100,0	1,6	6,7	4,3	20,7	23,7	19,2	10,4	13,4	21,5
	2023	100,0	1,5	6,0	4,2	18,6	24,1	19,7	10,8	15,1	22,5
choroby układu krążenia	2022	100,0	0,6	4,6	3,6	18,2	25,1	21,4	10,5	16,0	22,6
	2023	100,0	0,2	4,3	3,4	17,8	24,5	20,4	11,0	18,4	23,1
nowotwory	2022	100,0	1,3	4,6	4,3	28,4	29,5	16,3	6,9	8,7	19,5
	2023	100,0	0,7	4,8	3,2	22,5	35,5	15,8	6,2	11,3	19,9
zaburzenia psychiczne	2022	100,0	0,6	3,9	3,1	19,7	24,0	25,6	12,7	10,4	24,3
	2023	100,0	1,1	4,1	1,9	15,4	21,6	26,1	16,3	13,5	26,5
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2022	100,0	3,0	11,6	7,6	22,9	24,4	12,8	8,1	9,6	17,6
	2023	100,0	3,6	9,9	6,7	24,3	22,6	14,8	6,4	11,7	17,9
urazy kości, stawów i tkanek miękkich	2022	100,0	2,3	10,2	4,7	18,2	20,7	15,6	10,9	17,4	21,3
	2023	100,0	1,7	9,0	6,8	20,7	20,2	16,3	9,7	15,6	20,7
choroby układu nerwowego	2022	100,0	1,7	5,8	2,8	17,1	19,1	22,0	13,7	17,8	24,1
	2023	100,0	1,7	4,8	3,2	13,1	22,3	18,4	15,8	20,7	24,8
choroby układu oddechowego	2022	100,0	2,0	4,1	6,2	15,1	21,2	19,2	8,9	23,3	21,5
	2023	100,0	-	3,0	7,5	15,0	24,1	18,8	7,5	24,1	21,7
choroby oka	2022	100,0	1,7	5,8	-	17,5	15,0	15,0	9,2	35,8	24,3
	2023	100,0	0,8	1,6	2,5	10,0	26,7	20,0	11,7	26,7	26,1
choroby układu trawiennego	2022	100,0	2,7	6,2	0,9	25,7	32,7	17,7	10,6	3,5	21,3
	2023	100,0	-	11,8	3,3	24,4	25,2	22,7	7,6	5,0	19,4
zaburzenia wydzielania wewnętrznego	2022	100,0	1,9	6,8	3,7	21,0	22,2	23,4	9,9	11,1	21,9
	2023	100,0	1,1	7,3	2,8	13,6	22,6	27,1	10,2	15,3	22,8
choroby układu moczowo-płciowego	2022	100,0	-	3,6	1,2	13,3	21,7	27,7	20,5	12,0	28,0
	2023	100,0	4,9	1,3	3,7	7,4	18,5	37,0	14,8	12,4	26,8

Pomijając orzeczenia ustalające uprawnienia do świadczenia uzupełniającego, trzecią co do liczebności grupą osób odwołujących się od orzeczeń lekarzy orzeczników, byli badani przez komisje lekarskie w sprawach dotyczących ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu.

W tej grupie ubezpieczonych przeważali poszkodowani w związku z wypadkami przy pracy. Osoby, którym komisje lekarskie ustaliły procentowy uszczerbek na zdrowiu w związku z wypadkami przy pracy stanowiły 92,0%, a poszkodowani w związku z chorobami zawodowymi – 8,0%.

Wśród poszkodowanych w wypadkach przy pracy, uszczerbek na zdrowiu komisje lekarskie orzekały najczęściej w związku z uszkodzeniami kończyn dolnych – 37,2% przypadków oraz uszkodzeniami śródreżca i palców – 22,3% ogółu orzeczeń z ustalonym procentem uszczerbku na zdrowiu związanym z wypadkiem przy pracy. Wśród dotkniętych chorobą zawodową uszczerbek na zdrowiu ustalano najczęściej w związku ze schorzeniami układu oddechowego – 22,4%, pylicami płuc – 21,4% oraz chorobami zakaźnymi i pasożytniczymi – 20,9% ogółu orzeczeń z ustalonym procentowym uszczerbkiem na zdrowiu (tabl. 20).

Średni wiek osób badanych, którym komisje lekarskie wydały orzeczenie ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wynosił 47,1 roku (poszkodowani w wyniku wypadków przy pracy – 45,8 roku, poszkodowani w związku z chorobami zawodowymi – 62,1 roku).

Tabela 21 prezentuje orzeczenia komisji lekarskich wydane w 2023 r. osobom ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty socjalnej. Z 5,7 tys. wydanych orzeczeń - 51,5% dotyczyło odwołań od orzeczeń pierwszorazowych wydanych przez lekarza orzecznika, a 48,5% od orzeczeń ponownych. Wśród odwołujących się od orzeczeń lekarzy orzeczników w sprawie renty socjalnej mężczyźni stanowili 52,6%, a kobiety 47,3%. Orzeczeń ustalających całkowitą niezdolność do pracy (warunek przyznania renty socjalnej) wydano w 31,8% przypadków. Wśród orzeczeń pierwszorazowych odsetek ten wynosił – 30,7%, a wśród ponownych 33,0%. Chorobami najczęściej powodującymi powstanie całkowitej niezdolności do pracy u osób ubiegających się po raz pierwszy o rentę socjalną były: zaburzenia psychiczne – 59,7% orzeczeń w sprawie renty socjalnej, choroby układu nerwowego – 12,3%, wady rozwojowe wrodzone – 7,4% oraz nowotwory – 4,5%. W związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych w sprawie renty socjalnej, komisje lekarskie najczęściej ustalały niezdolność do pracy na okres 13-24 m-cy i 25-36 m-cy. Orzeczenia z takim okresem ważności stanowiły odpowiednio 23,6% i 19,6%. W związku z odwołaniami od orzeczeń ponownych najczęściej ustalano niezdolność do pracy na okres 25-36 m-cy – 26,3%. Orzeczenie bezterminowe stwierdzające trwałą niezdolność do pracy w sprawach

pierwszorazowych uzyskało 24,1% badanych, a ponownych – 17,6%. Średni okres ważności orzeczeń pierwszorazowych wynosił 25,2 m-ca, a orzeczeń ponownych 31,2 m-ca.

Tabl. 20 Orzeczenia ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wydane przez komisje lekarskie ZUS według okoliczności powstania uszczerbku oraz rodzajów urazów i chorób zawodowych

Wyszczególnienie	Liczba orzeczeń	W odsetkach		Średni wiek badanych
OGÓŁEM	5 069	100,0	X	47,1
z tego:				
Wypadki przy pracy	4 663	92,0	100,0	45,8
w tym:				
uszkodzenia kończyny dolnej	1 886	37,2	40,4	45,6
uszkodzenia śródreźcza i palców	1 129	22,3	24,2	44,1
uszkodzenia kończyny górnej	774	15,3	16,6	48,8
uszkodzenia kręgosłupa	254	5,0	5,4	45,6
uszkodzenia twarzy	249	4,9	5,3	42,3
uszkodzenia głowy	106	2,1	2,3	47,8
uszkodzenia słuchu	24	0,5	0,5	48,1
uszkodzenia brzucha	20	0,4	0,4	43,5
uszkodzenia miednicy	48	0,9	1,0	50,5
uszkodzenia narządu wzroku	68	1,3	1,5	44,4
uszkodzenia klatki piersiowej i ich następstwa	72	1,4	1,5	50,7
porażenia lub niedowłady poszczególnych nerwów obwodowych	31	0,6	0,7	44,6
Choroby zawodowe	406	8,0	100,0	62,1
w tym:				
przewlekłe choroby narządu głosu	48	0,9	11,8	62,6
schorzenia układu oddechowego	91	1,8	22,4	67,5
pylice krzemowe	15	0,3	3,7	59,1
pylice azbestowe	21	0,4	5,2	69,6
pylice górników kopalń węgla	50	1,0	12,3	60,3
pylice spawaczy	1	0,0	0,2	71,0
schorzenia nerwów, mięśni	60	1,2	14,8	57,4
choroby zakaźne i pasożytnicze	85	1,7	20,9	58,1
uszkodzenia narządu słuchu	14	0,3	3,4	63,4
nowotwory złośliwe	9	0,2	2,2	75,2
choroby skóry	4	0,1	1,0	58,8
zespół wibracyjny	3	0,1	0,7	59,0

Tabl. 21 Orzeczenia w sprawie renty socjalnej wydane przez komisje lekarskie ZUS według płci i ustaleń orzeczniczych

Wyszczególnienie	w tym:								
	Ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
	liczba	w odsetkach	średni wiek	liczba	w odsetkach	średni wiek	liczba	w odsetkach	średni wiek
OGÓŁEM	5 732	100,0	30,9	3 017	52,6	30,6	2 711	47,3	31,2
z tego ustalające:									
całkowitą niezdolność do pracy	1 823	100,0	32,4	1 098	60,2	31,9	723	39,7	33,2
brak całkowitej niezdolności do pracy	3 907	100,0	30,2	1 918	49,1	29,7	1 987	50,9	30,5
pozostałe oceny	2	100,0	42,0	1	50,0	37,0	1	50,0	47,0
orzeczenia pierwszorazowe w sprawie renty socjalnej	2 954	100,0	29,0	1 615	54,7	29,0	1 337	45,3	29,0
z tego ustalające:									
całkowitą niezdolność do pracy	906	100,0	30,3	577	63,7	29,8	329	36,3	31,0
brak całkowitej niezdolności do pracy	2 046	100,0	28,4	1 037	50,7	28,5	1 007	49,2	28,3
pozostałe oceny	2	100,0	42,0	1	50,0	37,0	1	50,0	47,0
orzeczenia ponowne w sprawie renty socjalnej	2 778	100,0	32,9	1 402	50,5	32,5	1 374	49,5	33,4
z tego ustalające:									
całkowitą niezdolność do pracy	917	100,0	34,6	521	56,8	34,2	394	43,0	35,0
brak całkowitej niezdolności do pracy	1 861	100,0	32,2	881	47,3	31,5	980	52,7	32,7
pozostałe oceny	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabl. 22 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych w sprawie renty socjalnej według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							bezterminowo	średni okres ważności
		do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej		
OGÓŁEM	100,0	0,3	1,0	1,7	18,1	23,6	19,6	11,6	24,1	25,2
zaburzenia psychiczne	100,0	0,2	0,9	1,3	17,8	25,6	22,2	13,9	18,1	26,0
choroby oka	100,0	-	-	-	10,7	17,8	17,9	10,7	42,9	27,9
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	100,0	-	8,7	13,0	13,0	13,0	17,4	4,4	30,5	17,9
choroby układu nerwowego	100,0	-	-	1,8	14,4	9,9	22,5	6,3	45,1	27,2
wady rozwojowe wrodzone	100,0	-	-	-	7,5	11,9	11,9	17,9	50,8	34,1
nowotwory	100,0	2,4	-	-	34,1	46,4	7,3	-	9,8	16,4
choroby układu krążenia	100,0	3,4	3,4	-	27,6	27,6	6,9	3,5	27,6	16,8

Tabl. 23 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń pierwszorazowych w sprawie renty socjalnej według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							bezterminowo
		do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej	
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:									
zaburzenia psychiczne	59,7	33,3	55,6	46,7	58,5	64,8	67,8	71,4	45,0
choroby oka	3,1	-	-	-	1,8	2,3	2,8	2,9	5,5
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	2,5	-	22,2	20,0	1,8	1,4	2,3	1,0	3,2
choroby układu nerwowego	12,3	-	-	13,3	9,8	5,2	14,1	6,7	22,9
wady rozwojowe wrodzone	7,4	-	-	-	3,0	3,8	4,5	11,4	15,6
nowotwory	4,5	33,3	-	-	8,5	8,9	1,7	-	1,8
choroby układu krążenia	3,2	33,3	11,1	-	4,9	3,8	1,1	1,0	3,7

Tabl. 24 Orzeczenia komisji lekarskich ustalające niezdolność do pracy wydane w związku z odwołaniami od orzeczeń ponownych w sprawie renty socjalnej według przewidywanego okresu trwania niezdolności do pracy i grup chorobowych

Grupy chorobowe	Ogółem	Orzeczenia komisji lekarskich wydane na czas określony:							bez-terminowo	średni okres ważności
		do 3 m-cy	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 24	25 - 36	37 m-cy i więcej		
OGÓŁEM	100,0	0,5	1,2	1,9	10,6	18,5	26,3	23,4	17,6	31,2
zaburzenia psychiczne	100,0	0,3	1,0	1,9	9,2	18,9	30,1	23,0	15,6	31,7
choroby układu szkieletowo-mięśniowego	100,0	5,1	2,6	-	23,1	17,9	20,5	18,0	12,8	24,5
choroby oka	100,0	-	-	-	-	5,9	20,6	35,3	38,2	43,4
choroby układu nerwowego	100,0	-	-	-	6,4	17,0	21,3	34,0	21,3	37,2
wady rozwojowe wrodzone	100,0	-	-	-	13,9	19,4	16,7	19,4	30,6	28,5
nowotwory	100,0	-	-	2,9	31,4	31,4	14,3	11,4	8,6	21,7
choroby układu krążenia	100,0	-	4,4	8,7	8,7	21,7	17,4	13,0	26,1	24,2

5. PODSUMOWANIE

W 2023 r. komisje lekarskie wydały 77,3 tys. orzeczeń. W związku:

- z wniesieniem sprzeciwu wydano 62,3 tys. orzeczeń,
- ze zgłoszeniem przez głównego lekarza orzecznika bądź lekarza inspektora zarzutu wadliwości 12,6 tys. orzeczeń,
- z jednoczesnym wniesieniem sprzeciwu i zgłoszeniem wadliwości 0,5 tys. orzeczeń,

Komisje lekarskie rozpatrzyły 2,0 tys. spraw skierowanych w trybie zwierzchniego nadzoru Prezesa ZUS lub na podstawie postanowienia sądu.

Najwyższy udział orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie odnotowano w przypadku:

- orzeczeń ponownych dla celów rentowych – 25,2%,
- orzeczeń pierwszorazowych dla celów rentowych – 19,8%,
- orzeczeń pierwszorazowych i ponownych dla celów ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego – 16,0% orzeczeń wydanych przez komisje lekarskie.

Komisje lekarskie wydały 20,6 tys. orzeczeń, w których zmieniły ustalenia lekarza orzecznika oraz 55,3 tys. orzeczeń w których podtrzymały ustalenia lekarza orzecznika.

Wysoki odsetek orzeczeń zmieniających ustalenia lekarza orzecznika odnotowujemy w przypadku orzeczeń powypadkowych dotyczących oceny procentowego uszczerbku na zdrowiu – 33,3%, najniższy w przypadku orzeczeń stwierdzających potrzebę rehabilitacji leczniczej na wniosek lekarza – 16,1%.

W orzeczeniach wydanych przez lekarzy orzeczników komisje lekarskie zmieniły:

- ustalony stopień niezdolności do pracy – w odniesieniu do 70,0% orzeczeń pierwszorazowych rentowych i 71,7% orzeczeń ponownych rentowych,
- przewidywany okres niezdolności do pracy – w odniesieniu do 6,9% orzeczeń pierwszorazowych rentowych i 6,9% orzeczeń ponownych rentowych,
- datę powstania niezdolności do pracy – w odniesieniu do 17,5% orzeczeń pierwszorazowych rentowych i 7,5% orzeczeń ponownych rentowych,
- związek niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami powstania niezdolności do pracy – w odniesieniu do 5,6% orzeczeń pierwszorazowych rentowych i 6,7% orzeczeń ponownych rentowych.

W przypadku orzeczeń pierwszorazowych rentowych przed wydaniem orzeczenia przez komisje lekarskie 67,5% osób legitymowało się orzeczeniem stwierdzającym brak

niezdolności do pracy, a po rozpatrzeniu przez komisje lekarskie odsetek tych osób wyniósł 61,2%. W przypadku orzeczeń ponownych rentowych odsetek tych osób zmniejszył się z 56,4% do 50,5%.

Wśród osób odwołujących się od orzeczeń lekarzy orzeczników odsetek mężczyzn w 2023 r. wyniósł 50,9% ogółu. Średni wiek osób odwołujących się od orzeczeń lekarzy orzeczników wynosił 51,6 roku, dla mężczyzn 50,7 roku, a dla kobiet 52,6 roku. Przyczynami orzekania o niezdolności do pracy osób odwołujących się do komisji lekarskich od orzeczeń pierwszorazowych ustalających dla celów rentowych stopień niezdolności do pracy były: nowotwory (18,5%), choroby układu szkieletowo-mięśniowego (17,8%), choroby układu krążenia (16,6%) i zaburzenia psychiczne (15,5%). Wśród odwołujących się od orzeczeń ponownych rentowych głównymi przyczynami orzekania o niezdolności do pracy były choroby układu szkieletowo-mięśniowego (18,8%), zaburzenia psychiczne (17,4%) oraz choroby układu krążenia (16,1%).

Wśród poszkodowanych w wypadkach przy pracy, uszczerbek na zdrowiu komisje lekarskie orzekały najczęściej w związku z uszkodzeniami kończyn dolnych – 37,2% przypadków oraz uszkodzeniami śródrečia i palców – 22,3% ogółu orzeczeń z ustalonym procentowym uszczerbkiem na zdrowiu. Wśród dotkniętych chorobą zawodową uszczerbek na zdrowiu ustalano najczęściej w związku z chorobami układu oddechowego – 1,8%, chorobami zakaźnymi i pasożytniczymi oraz pylicami płuc – po 1,7% ogółu orzeczeń z ustalonym procentowym uszczerbkiem na zdrowiu.

Średni wiek osób badanych, którym komisje lekarskie wydały orzeczenie ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu wynosił 47,1 roku, poszkodowanych w wyniku wypadków przy pracy – 45,8 roku, a poszkodowanych w związku z chorobami zawodowymi – 62,1 roku.

Komisje lekarskie wydały 5,7 tys. orzeczeń osobom ubiegającym się o ustalenie uprawnień do renty socjalnej. Odwołania od orzeczeń pierwszorazowych lekarzy orzeczników stanowiły 51,5%, a od orzeczeń ponownych 48,5% orzeczeń. Brak całkowitej niezdolności do pracy stwierdzono u 69,3% badanych z orzeczeniami pierwszorazowymi i u 67,0% z ponownymi. Całkowita niezdolność do pracy u osób ubiegających się po raz pierwszy o rentę socjalną spowodowana była, w 83,9% przypadków zaburzeniami psychicznymi, chorobami układu nerwowego, wadami rozwojowymi wrodzonymi oraz nowotworami.